

Milan Havlíček, MUS, a.s.

Problematika právní odpovědnosti nově vzniklých důlních akciových společností za stav a zabezpečení hlavních úvodních důlních děl likvidovaných před jejich vznikem

Rechtsverantwortung des Unternehmens für Sicherung der Haupttageeinbauten in stillgelegten Abbauräumen

Der Verfasser behandelt in diesem Artikel das Verfahren der Staatlichen Bergverwaltung und des Gewinnungsunternehmens, Braunkohlengesellschaft AG Most in der Sache der Rechtsverantwortung und Sicherung der Haupttageeinbauten in betriebstehenden sowie verlassenen Abbauräumen dieser Kohlengesellschaft. Der Autor weist auf die Situation hin, die in diesem Gebiet infolge des geltenden Gesetzes Nr. 92/1991 Smlg. (Großprivatisierungsgesetz) entstand.

Bei der Übertragung des Vermögens und der Rechte der ehemaligen Staatsbetriebe auf die neu gegründete Aktiengesellschaft wurden die verlassenen Haupttageeinbauten, die vor dem Entstehen dieser Aktiengesellschaft liquidiert waren, zum Bestandteil des übertragenen Vermögens nicht. In diesem Artikel wird ebenfalls auf die Kompliziertheit und Verantwortlichkeit der Lösung dieses Problems hingewiesen, besonders aus der Sicht der physischen und finanziellen Begehrlichkeit bei der Regelung des gegenwärtigen Zustands im Einklang mit entsprechender rechtlich-technischen Form.

Legal responsibility for organization and ensurance and safety of main starting mine works abandoned in mining areas

In this article the author deals with the method of procedures in State mining administration and mining organization, i.e. the Most coal company regarding legal responsibility and ensurance and safety of abandoned main starting mine works in active and abandoned mining areas of this coal company. The author describes the situation that arose in this field by application the Act No. 92/1991 digest (act about large scale privatization). The abandoned main starting mining works liquidated before the date of establishment of

this joint-stock company were not the parts of transferred property substance by the transfer of property and right of former state enterprises to newly established joint-stock company. In this article the author also describes the complexity and responsibility in solving all of this problem especially from the side of physical and financial demands putting the present state into corresponding legal technical form.

Правовая ответственность организации за предохранение и обеспечение основных вскрывающих горных выработок, которые остались покинутыми в добычных пространствах

Автор в статье излагает подход госгортехнадзора и горнодобывающей организации - Мостецкой угольной компании - касающийся правовой ответственности за предохранение/обеспечение покинутых старых вскрывающих горных выработок в действующих и оставленных угледобычных пространствах данной компании. Автор отмечает положение наступившее в приведенной области из-за принятия закона номер 92/1991 (Закон о приватизации крупных предприятий). При переводе имущества и прав бывших государственных предприятий на новое акционерное общество не были в состав переведенного имущества включены покинутые главные вскрывающие горные выработки, ликвидированные до даты возникновения этого а/о. В статье автором также подчеркнуты сложность и ответственность комплексного решения проблемы, именно с точки зрения физической и финансовой емкости при переходе от имеющегося состояния к соответствующему юридически-техническому оформлению.

Problematika právní odpovědnosti nově vzniklých důlních akciových společností za stav a zabezpečení hlavních úvodních důlních děl likvidovaných před jejich vznikem

V tomto článku autor pojednává o postupu Státní báňské správy a těžební organizace - Mostecké uhelné společnosti ve věci právní odpovědnosti a zajištění a zabezpečení opuštěných hlavních úvodních důlních děl v činných a opuštěných dobývacích prostorech této uhelné společnosti. Autor poukazuje na situaci, která v této oblasti

vznikla uplatněním zákona č. 92/1991 Sb. (zákon o velké privatizaci). Převodem majetku a práv bývalých státních podniků na nově vzniklou akciovou společnost nebyla součástí převáděné majetkové podstaty opuštěná hlavní úvodní důlní díla likvidovaná před datem vzniku této akciové společnosti. V tomto článku rovněž autor poukazuje na složitost a odpovědnost v řešení celého tohoto problému, zejména z pohledu fyzické a finanční náročnosti při uvedení současného stavu do odpovídajícího právně technického tvaru.

Úvod

Obecně řečeno není tato problematika novým fenoménem, ale její vznik se datuje do konce 70. let, kdy tehdejší Generální ředitelství koncernu severočeských hnědouhelných dolů v Mostě reagovalo na řadu tragických událostí v SHD a ostatních revírech, spojených s újmou na zdraví nebo ztrátě na životech v souvislosti se špatným technickým stavem a zabezpečením opuštěných hlavních důlních děl, nalézajících se na celém území tehdejší Československé republiky. Tehdy bylo uloženo metodickým pokynem čj. 679/79 odbornému řediteli pro techniku a následně jednotlivým koncernovým podnikům a Báňským projektům Teplice zajistit zpracování úplné a věrohodné dokumentace, vztahující se k lokalizaci a zabezpečení těchto důlních děl v severočeské hnědouhelné pánvi, tedy na území přesahujícím tehdy stanovené dobývací prostory. Toto bylo uloženo administrativní cestou, nikoliv cestou ověřené právní odpovědnosti.

Právní odpovědností se zabýval v této době JUDr. Emil Feld, pracovník právního odboru tehdejšího GR SHD, který ve své práci, později publikované v časopise Hnědé uhlí 5/1970, se touto problematikou obšírně zabýval. Bohužel, a to je myšleno ve vztahu k dnešnímu právnímu stavu, jeho precizní práce se zabývala odpovědností státních podniků ve smyslu znárodnovacích dekretů prezidenta republiky dr. Edvarda Beneše.

V souvislosti s řadou událostí, vzniklých v blízké i dávne minulosti a spojených s újmou na zdraví a životech lidí a škodami na majetku v důsledku propadnutí starých a opuštěných úvodních důlních děl, prověřuje v současné době státní báňská správa systematicky stav zejména opuštěných hlavních úvodních důlních děl v právní odpovědnost právnických subjektů za jejich stav a zajištění. V této věci byly v rámci plánu hlavních úkolů Českého báňského úřadu na rok 1996 vydány úkoly pro obvodní báňské úřady. Na jednání vyvolaném Obvodním báňským úřadem v Mostě dne 7. března 1996, bylo naší společnosti závazným příkazem OBÚ v Mostě uloženo zpracování seznamu opuštěných hlavních důlních děl v odpovědnosti naší organizace, stanovení četnosti a způsobu kontrol opuštěných hlavních důlních děl a neprodleného zabezpečení a následného zpracování plánů dodatečných likvidací těchto důlních děl. Důvodem tohoto rozhodnutí je zajištění bezpečnosti osob a majetku proti nebezpečí vyplývajícimu z případných nepříznivých stavů opuštěných důlních děl a včasné zjišťování těchto stavů. Plnění úkolu má dle priorit následující členění:

- 1) Definování právní odpovědnosti nově vzniklé Mostecké uhelné společnosti, a.s. ve vztahu k důlním dílům, nalézajícím se v opuštěných dobývacích prostorech ve správě a užívání organizace.

- 2) Určení úvodních důlních děl v právní odpovědnosti MUS, a.s.
- 3) Zpracování programu zjištění technického stavu těchto důlních děl a jejich zabezpečení v souladu se závazným příkazem OBÚ.

Dílčí zpráva o dalším postupu MUS, a.s. v této záležitosti byla projednána na poradě výrobního ředitele se závodními dolů a lomů dne 5. dubna 1996.

Postup prací

Na podkladě nabídky a zkušeností s řešením obdobného problému v Palivovém kombinátu s.p. Ústí n. L. a Severočeských dolech Chomutov, byl požádán Výzkumný ústav pro hnědé uhlí v Mostě o zpracování aktualizované dokumentace úvodních důlních děl, vedených v evidenci bývalých státních podniků Doly a úpravny Komořany, Doly Ležáky Most a Doly Hlubina Litvínov.

Celkem se jednalo o prověření evidenčních údajů 816 jam a štol nacházejících se vně i uvnitř dobývacích prostorů, převedených k 1. listopadu 1993 do evidence a užívání nově vzniklé Mostecké uhelné společnosti (dále MUS, a.s.). Dalším krokem bylo vyloučit ze sledování ta úvodní důlní díla, jež ve smyslu vyjádření JUDr. Lukse, ředitele IV. odboru Horní právo a legislativa Českého báňského úřadu, jsou starými důlními díly (zákon č. 44/1988 Sb. - horní zákon a vyhl. MŽP č. 363/1992 Sb.) a jsou tudíž vedeny v registrech Geofondu České republiky, a jejichž zjišťování a zabezpečení zajišťuje Ministerstvo životního prostředí České republiky. Výsledkem tohoto kroku je vyloučení 651 jam, jež jsou dle názoru VÚHU starými důlními díly. Ze zbývajících 165 jam a štol je 23 jam a štol dosud provozováno hlubinnými doly Kohinoor, Centrum, likvidovaným dolem Alexander a povrchovým lomem Čs. armáda a 142 je klasifikováno jako opuštěné úvodní důlní dílo. Z tohoto počtu opuštěných důlních děl je 10 jam hlubších jak 100 metrů, jsou nezasypané a pouze uzavřené železobetonovým poklopem, 10 jam s hloubkou menší jak 100 metrů rovněž nezasypaných a uzavřených jen poklopem, 10 jam, u nichž není znám způsob likvidace, 4 jámy, jež byly likvidovány neúplně a celkem 14 jam, jež byly zasypané před rokem 1965 a o nichž není znám způsob likvidace. Tyto jámy jsou klasifikovány do I. - V. kategorie naléhavosti řešení.

Dále by měl být proveden krok fyzického prověření stavu a zajištění těchto úvodních důlních děl, u nichž je důvodné podezření, že stav jejich zabezpečení neodpovídá zajištění bezpečnosti lidí a majetku (celkem 48 jam) a v důvodných případech zpracování plánů dodatečných likvidací včetně zabezpečení a provedení likvidací. Ze současného pohledu lze těžko odhadnout čas potřebný k uvedení celé záležitosti do technicky bezpečného odpovídajícího stavu. Pokud se týká nákladů na zajištění bezpečného stavu vytipovaných 48 jam zařazených do I. - V. stupně kategorizace jejich stavu (nezasypané jámy, neznámý způsob likvidace nebo neúplně likvidované jámy), jsou tyto odborníky odhadovány v rozpětí 24 - 30 mil. Kč.

Při porovnávání vlastnických vztahů k pozemkům, na nichž se opuštěná důlní díla nalézají, bylo dále zjištěno, že v rámci minulých i nedávných pozemkových úprav jsou některé pozemky ve vlastnictví subjektů, jež nemají s hornickou činností nic společného a mnohdy vlastníkově pozemku není nic známo o likvidovaném, ale existujícím důlním díle.

Pokud jde o právní vztah Mostecké uhelné společnosti ke shora citovaným úvodním důlním dílům, nejedná se pouze o otázku jednorázových finančních nákladů na zajištění stavu a bezpečnosti těchto úvodních důlních děl při ochraně majetku a zdraví

lidí, ale i přiznání se k odpovědnosti za škody způsobené stavem a zajištěním těchto úvodních důlních děl v blízké, či vzdálené budoucnosti.

Existuje tedy dobrý důvod, proč nelze vidět právní vztah Mostecké uhelné společnosti ke všem 142 opuštěným úvodním důlním dílům. Stejně tak se dá říci, že *neexistuje* jednoznačná právní argumentace, proč by tento vztah měl existovat, přes tvrzení předkládaná Státní báňskou správou (ČBÚ) ve svém vyjádření z 6.8.1996. Je tedy třeba u citovaných 142 neprovozovaných úvodních důlních děl zkoumat, kdo je právním nástupcem po 1.11.1993, tedy po datu dni vzniku MUS, a.s.. Úvodní důlní dílo ve smyslu horního zákona je klasifikováno podle § 23 odst. 3 jako důlní dílo nebo důlní stavba pod povrchem, jež nepodléhá povolovacímu řízení stavebních úřadů, ale je povolováno báňským úřadem. Jako takové je každé důlní dílo vedeno na majetkových inventárních sestavách jednotlivých subjektů, tedy dolů a lomů a odvozeně lze tedy dnes tvrdit, že v minulosti provozovaná úvodní důlní díla, zlikvidovaná fyzicky i majetkově do zahájení privatizačního procesu, *nemohla být předmětem převodu majetkové podstaty bývalých státních podniků na Mosteckou uhelnou společnost*. Navíc MUS, a.s. zastává názor, že převodem dobývacích prostorů na nově vzniklou akciovou společnost, dochází k převodu práva pro těžbaře dobývat na tomto území užitkový nerost a práva majetková jsou řešena privatizačním projektem.

Návrh dalšího postupu

Vzhledem k tomu, že existuje právní důvod umožňující organizaci nepřístupovat k řešení tohoto problému standardní cestou (jak tomu bylo v případě PKÚ a SDCH), byl navržen následující postup:

- 1) přehodnotit shora uvedených 142 jam (opuštěných úvodních důlních děl) na jámy, jež se nalézaly k 1. 11. 1993 (tedy k datu vzniku MUS,a.s.) v těžených dobývacích prostorech a na ostatní jámy, nalézající se v opuštěných dobývacích prostorech.
- 2) do oblasti právní odpovědnosti organizace za stav a zabezpečení opuštěných úvodních důlních děl zahrnout pouze provozovaná a opuštěná důlní díla v těžených dobývacích prostorech k datu vzniku MUS, a.s. (30. 11. 1993) a jež byla předmětem převodu majetkové podstaty na nově vzniklou akciovou společnost.
- 3) v souvislosti s odpovědností závodních lomů a dolů za stav a zabezpečení úvodních důlních děl vytvořit na těžebních závodech v návaznosti na plán dodatečných likvidací úvodních důlních děl zdroje pro čerpání finančního krytí.
- 4) projednat s odborně způsobilou organizací způsob průzkumu těchto opuštěných úvodních důlních děl.
- 5) projednat se závodními lomů a dolů způsob zabezpečení, kontrol a odpovědnosti za stav opuštěných úvodních důlních děl v dobývacích prostorech, užívaných jimi řízenými lomy a doly a uložit jim toto závaznou normou.
- 6) na základě zpracovaných podkladů stanovit další postup v oblasti správy, evidence a změn vlastnických vztahů pozemků při řešení zajištění stavu a zabezpečení opuštěných úvodních důlních děl.
- 7) plánované práce dodatečných likvidací úvodních důlních děl zahrnout v souladu s vyhláškou ČBÚ č. 104 / 1988 Sb. ve znění vyhl. č. 242 / 1993 Sb. do plánů a dokumentací týkajících se hornické činnosti.

Tento postup byl předložen poradě vedení MUS, a.s. k seznámení, posouzení a rozhodnutí. Porada vedení rozhodla následovně:

- 1) porada vedení bere na vědomí předloženou zprávu.

- 2) porada vedení souhlasí s návrhem dalšího postupu prací v oblasti vymezení právní odpovědnosti za stav a zajištění úvodních důlních děl.

Seznam opuštěných úvodních důlních děl v právní odpovědnosti Mostecké uhelné společnosti

A) V souladu se zněním bodu č. 1 závazného příkazu, obsaženého v protokolu sepsaném dne 7.3.1996 v kanceláři výrobního ředitele Mostecké uhelné společnosti, a.s. (MUS) za účasti zástupců OBÚ v Mostě, VÚHU v Mostě, ÚO MŽP v Chomutově a Mostecké uhelné společnosti, předkládá tímto určená organizace (MUS) následující seznam opuštěných důlních děl v právní odpovědnosti organizace.

1) Výčet zlikvidovaných úvodních důlních děl od 1.11.1993 do 30.11.1996

- a) Jáma Pluto B - vodní a větrná jáma
- b) Jáma Pluto III - větrná jáma

Pro kontrolu konsolidačního procesu zásypu v likvidovaných jámách Pluto B a Pluto III platí příkaz č. 404/96 z 15.2.1996, který stanoví, že po dobu konsolidace bude prováděna kontrola těchto zlikvidovaných úvodních důlních děl určeným pracovníkem dolu jednou za tři měsíce.

B) *Pro úplnost a informovanost* se dále uvádí, že v současné době jsou v likvidaci následující úvodní důlní díla:

1) Výčet úvodních důlních děl v likvidaci

- 1) Jáma Alexander - vodní jáma
- 2) Jáma Alexander - těžní jáma
- 3) Jáma Alexander VII - výdušná jáma
- 4) Jáma Alexander X - vtažná jáma

2) Střet zájmů

Jako zvláštní případ střetu zájmu organizace se starým důlním dílem je využívání opuštěného úvodního důlního díla bývalého hlubinného dolu Maršál Koněv - jámy č. VI pro zabezpečení těžební činnosti organizace.

- 1) Jáma Koněv VI - bývalá větrná jáma, využívaná v současnosti lomem Čs. armáda jako jáma čerpací.

Tato jáma nebyla předmětem převodu majetkové podstaty dne 1.11.1993 na nově vzniklou Mosteckou uhelnou společnost.

3) Výčet úvodních důlních děl převedených do majetkové podstaty MUS, a.s. k 1.11.1993

Dle podkladů zpracovaných k této záležitosti a dle posouzení od vyžádaných externích organizací a od odborných útvarů Mostecké uhelné společnosti s přihlédnutím k zákonu o velké privatizaci a s tím spojeným vznikem Mostecké uhelné společnosti - akciové společnosti k 1.11.1993, přešly z prověřovaných 816 hlavních úvodních důlních děl do majetkové podstaty nově ustanovené Mostecké uhelné společnosti, a.s. k uvedenému datu následující úvodní důlní díla:

- 1) Jáma Černice - průzkumné důlní dílo
- 2) Jáma Obránců míru - odvodňovací jáma
- 3) Štola Jiřetín - průzkumné důlní dílo
- 4) Štola Jezeří - průzkumné důlní dílo
- 5) Štola Jezerka - průzkumné důlní dílo
- 6) Jáma Libkovice I - vtažná jáma
- 7) Jáma Kohinoor I - jáma pro mužstvo
- 8) Jáma Kohinoor II - vodní jáma
- 9) Jáma Kohinoor III - těžní skipová jáma
- 10) Jáma Mariánské Radčice I - výdušná a plavící jáma
- 11) Jáma Mariánské Radčice II - vtažná jáma
- 12) Jáma Centrum I - stará těžní jáma - vtažná
- 13) Jáma Centrum II - nová těžní jáma - vtažná
- 14) Jáma Alexander - vodní jáma
- 15) Jáma Alexander - těžní jáma
- 16) Jáma Alexander VII - výdušná jáma
- 17) Jáma Alexander X - vtažná jáma
- 18) Jáma 1. Máj I - čerpací jáma
- 19) Jáma Julius III - bývalá těžní jáma - vtažná a čerpací jáma
- 20) Jáma Julius III - vodní jáma - výdušná a čerpací jáma
- 21) Jáma Kolumbus III - vtažná jáma
- 22) Jáma Libkovice II - výdušná jáma
- 23) Jáma Centrum XII - výdušná jáma
- 24) Jáma Pluto B - vodní a větrná jáma
- 25) Jáma Pluto III - větrná jáma

Kontrolní činnost státní báňské správy

V souvislosti s kontrolou plnění závazného příkazu OBÚ v Mostě ze dne 7. března 1996 bylo na den 9. července 1997 svoláno OBÚ v Mostě jednání na Mostecké uhelné společnosti za účelem kontrolní prohlídky dodržování tohoto příkazu. Tato prohlídka se uskutečnila na základě příkazu OBÚ v Mostě ve smyslu § 42 zákona číslo 61/1988 Sbírky o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě. Prohlídkou bylo konstatováno, že MUS, a.s. zadala zpracování dané problematiky Výzkumnému ústavu pro hnědé uhlí v Mostě (dále jen VÚHU Most), který ji zpracoval formou zprávy. V této zprávě je posuzováno celkem 816 jam a štol, z toho 639 starých důlních děl, spadajících dle názoru VÚHU do právní odpovědnosti Ministerstva životního prostředí České republiky, 12 hlavních úvodních důlních děl bylo následně shledáno a určeno do odpovědnosti státního podniku Doly Hlubina Litvínov a 165 hlavních úvodních

důlních děl v odpovědnosti MUS, a.s. V průběhu minulého období se konaly dva kontrolní dny a to dne 27.6.1996 a 10.10.1996 za účasti OBÚ Most, VÚHU Most, MUS, a.s., MŽP ČR a dalších přizvaných pracovníků. Bylo konstatováno, že závazný příkaz je řádně plněn.

Podle výsledku kontrolní prohlídky dne 9. července 1997 vydal OBÚ v Mostě dne 30. července 1997 ve kterém ukládá MUS, a.s. provádět kontroly na všech opuštěných hlavních důlních dílech a k tomu vydat písemný vnitřní příkaz, který stanoví četnost a způsob těchto kontrol včetně neprodleného provizorního zabezpečení a zpracování harmonogramu průzkumu a dodatečných likvidací opuštěných důlních děl. S účinností od 1. září 1997 vydala MUS, a.s. příkaz generálního ředitele, týkající se kompetencí závodních dolů a lomů na těžebních závodech a Závodu důlně bezpečnostních služeb v oblasti ***zabezpečení a kontrol hlavních úvodních důlních děl, nalézajících se v těžených a opuštěných dobývacích prostorech*** ve správě a užívání MUS, a.s. a zároveň se proti rozhodnutí OBÚ v zákonné lhůtě odvolala.

Závěr

Mostecká uhelná společnost podala odvolání proti rozhodnutí OBÚ v Mostě ve smyslu zpochybnění právní odpovědnosti organizace za stav a zajištění hlavních úvodních důlních děl v opuštěných dobývacích prostorech, jež má ve své správě a evidenci. Obvodní báňský úřad v Mostě postoupil toto odvolání Českému báňskému úřadu v Praze a ten po prostudování spisového materiálu a zvážení všech argumentů došel k závěru, že problematika vlastnického práva k opuštěným důlním dílům a z toho plynoucí právní odpovědnost za jejich bezpečný stav, který nebude ohrožovat veřejné zájmy, je zásadní a potřebuje delší čas než umožňuje správní lhůta k posouzení.